

De zuiver abstracte kunst. (L'art abstrait /
pur) //

Alle kunst is, in wezen, louter « verhoudings- /
beelding » geweest : enkel esthetische beelding /
van verhouding door lijn en kleur of /
volume. //

Slechts schijnbaar is zij beelding van vorm /
en natuurlijke kleur geweest. //

De schijn heeft ons echter verblind en in /
de traditie is de natuurlijke voorstelling /
der dingen de hoofdrol gaan spelen in de /
beelding. //

Tot, in onze dagen, de oogen langzamerhand /
open gaan. //

Eeuwen van cultuur van vorm heeft /
deze geabstraheerd, verbroken, verdiept : het /
grondelement van vorm naar voren ge- /
bracht en daarmee de verhoudingsbeel- /
ding. //

Het grondelement van vorm wordt niet /
door enkel « styleeren » gevonden. Het komt /
slechts tot klare beelding door het doorge- /
voerd abstraheren, door het uit elkander /
nemen, dus door het te niet doen van /
den gesloten vorm. Het is ⟨+ de tweeheid van⟩ ⟨- de⟩ rechte lijnen /
in rechthoekigen stand ten opzichte /
van elkander. In ⟨+de⟩ veelheid van deze twee- /
heid wordt het rechthoekig vlak gevormd ///

dat in de zuiver abstracte ⟨- kunst⟩ schilder- /
 kunst als beeldingsmiddel verschijnt en in /
 de zuiver abstracte beeldhouwkunst en /
 architectuur het volume begrenst. //
 In deze kunsten beteekent het vlak niets /
 op zich zelf : is alleen het middel om /
 de kleuren vast te leggen en van elkan- /
 der te onderscheiden en om het volume /
 te bepalen. In de schilderkunst ⟨- is⟩⟨+ zijn⟩ de vlak- /
 ken noodig om de kleur diè vlakheid en /
 bepaaldheid te geven welke haar het na- /
 tuurlijke karakter ontnemt. //

De kunst in natuurlijken, geabstraheerden /
 of geometrischen vorm kunnen we « /
 vormkunst », de kunst in ⟨- de⟩ grondele- /
 menten van vorm de « zuiver abstracte /
 kunst » noemen. Zij is abstract doordat /
 zij ⟨+ zuiver⟩ evenwaardige verhouding ⟨- zuiver⟩ /
 kan beelden. De rechte lijnen en vlak- /
 ken toch, zijn onderling evenwaardig. /
 Zuivere lijn en kleur zijn echter even /
 « reëel » als vorm. //

Beeldend verschijnt het abstracte als het /
 meest zuivere en meest bepaalde. /
 Zoo is de grootste kracht in de ⟨- beelding⟩ /
 zuiver abstracte beelding bereikbaar. /
 Het abstracte is echter in de zuiver ab- /
 stracte kunst verbetrekkelijk door de /
 verscheidenheid in de verhoudingen van /
 afmeting. ///

Al is alle kunst (natuurlijke, geabstra- /
 heerde en zuiver abstracte) in wezen ver- /
 houdingsbeelding, dus eèn, zoo is er toch /
 een definitief verschil in de verhou- /
 dingsbeelding. Alle vormkunst beeldt /
 <- de> verhouding door ongelijkwaardige, de /
 zuiver abstracte kunst door gelijkwaardige /
 tegenstellingen. Want alleen het uni- /
 verseel beeldingsmiddel der zuiver abstrac- /
 te kunst kan tot zuivere gelijkwaardig- /
 heid gecomponeerd worden. //
 De schijnbare gelijkwaardigheid in de /
 compositie door vormkunst te bereiken /
 scheidt wel harmonie, maar geen zui- /
ver evenwicht; dat alleen door volkomen /
 gelijkwaardigheid ontstaat en <+ de> eigenlijke <+ inhoud van kunst is.> //

Door den aard der verhoudingsbeelding /
 toont de kunst de verhouding van den /
 mensch tot hetgeen hem omringt. /
 De mentaliteit, d.i. ons denken en /
 voelen, ons <- menscheijk><+ geheele> « mensch-zijn », /
 in elke periode verschillend, staat ook /
 in elke periode anders tegenover het- /
 geen hem omringt. En zo zien we /
 dat enorm verschil in kunstuiting /
 van af de vroegste tijden tot op heden /
 dat oppervlakkig gezien slechts eèn /
 aanhoudend wisselen is maar inderdaad /
 een voortdurende cultuur inhoudt en /
 bepaald wordt door de <- menta> wisselwerking ///

van mentaliteit en omgeving. //

De al meer zich van de natuur verwijderen- /
 de mentaliteit en omgeving bewerkten al meer /
scheiding van kunst en natuur. //

Aanvankelijk toonde de kunst harmonie /
 <- door> tusschen mensch en natuur. <- [xxxxxxx]> /
 Zij volgde de natuur. Allengs trad zij /
 meer zelfstandig op. Zoo toonde zij weder /
 harmonie tusschen de veranderde menta- /
 liteit en omgeving. //

Tot zij in de zuiver abstracte kunst geheel /
zelfstandig is, vrij van de natuurlijke ver- /
 schijning en niet meer natuurlijke har- /
 monie maar evenwichtige verhouding tot /
 uitdrukking brengt. //

Het realiseeren van <+ evenwichtige, d.i.> evenwaardige verhou- /
 ding is voor het leven van het hoogste belang. /
 Door evenwaardige verhouding alleen /
 kan maatschappelijk en economies een- /
 heid, vrede en geluk, benaderd worden. //

Het begrip evenwaardige verhouding /
 is logisch voor de huidige mentaliteit, /
 voor welke <+ de> traditioneele moreele gevoelens /
 en begrippen, ook door de veranderde levens- /
 omstandigheden, al meer « onreëel » worden. //

De principes dezer begrippen evenwel /
 blijven in het begrip evenwaardige verhou- /
 ding vervat, niet alleen, maar worden /
 er <+ meer> praktisch uitvoerbaar door. Het begrip /
 evenwaardige verhouding omvat den diepen /
 <- grond> inhoud van de oude moraal : lief- /
 de, broederschap, vriendschap enz., maar /
 doet deze op zuivere wijze realiseeren. ///

Het begrip evenwaardige verhouding is het /
 begrip van recht. Op economies gebied /
 realiseert het zich in de gelijkwaardige ruil /
 (zuivere handel). //

Ongelijkwaardige verhouding, het dominee- /
 ren van het een over het ander en van den /
 een over den ander heeft daarentegen /
 tot ⟨+ op⟩ heden tot allerlei wantoestanden ge- /
 leid. ⟨Ongelijkwaardige verhouding → Ongelijkwaardigheid⟩ /
 in de verhouding van het moreele en ma- /
 terieele, van mensch en natuur, is de oor- /
 zaak van alle ellende, die bestaan heeft /
 of bestaat. //

Slechts door onafhankelijk, vrij tegen- /
 over alles en allen te staan op moreel /
 en materieel gebied, kan de mensch tot /
 waar « menschelijk » bestaan komen als /
 hij dan gelijkwaardige verhoudingen zoekt. /

Om ⟨− deze⟩ het ons ingeboren ⟨− gevoel verhou- /
 din⟩ evenwichtsgevoel te kunnen reali- /
 seeren, moeten we ⟨− ook⟩⟨+ echter⟩ vrij zijn /
 van alle traditie, gezuiverd door cultuur /
 van rudimentaire eigenschappen, zooals /
 de zuiver abstracte kunst vrij van vorm /
 en natuurlijke kleur en vrij van tradi- /
 tie is. //

Zoo is de zuiver abstracte kunst van groot /
 cultureel gewicht. Zij is geen dogma, /
 maar slechts product van cultuur. /
 Zij is een beeld van menschenlijke cultuur, ///

maar deze vooruit, omdat zij kunst is, die /
 steeds voòr gaat. //
 Zij heeft geen principes, maar toont princi- /
 pes, die tot op heden ingekleed ⟨+ en vervormd⟩ waren door /
 allerlei vorm : door ons voelen, ons denken. /
 Omdat zij zuiver, enkel « beeldend » is /
 kan zij de principes van alle « zijn », /
 de grondwaarheden die we niet kunnen ken- /
 nen, tonen zonder te omschrijven. Zonder /
 te verklaren, verklaart ⟨- zij⟩, verheldert /
 zij. //
 Natuurlijk heeft de zuiver abstracte kunst /
 een vasten weg en vaste ⟨wetten beeldings → beeldingswetten⟩ /
 zonder welke zij niet bestaan zou. /
 Deze zijn echter evenmin dogmatisch /
 te noemen als de wetten der natuur /
 en der natuurlijke kunst. //

Evenmin als dogmatisch is de zuiver /
 abstracte kunst decoratief. Oppervlakkig /
 gezien heeft zij er den schijn van door /
 haar eenvoudige beeldingsmiddelen. /
 Weten we echter dat het essentieele van /
 alle kunst de verhoudingsbeelding is, /
 dan zien we in dat van de uitbeelding van /
deze het al of niet decoratief-zijn af- /
 hankelijk is. Zoo kan zelfs een schijn- /
 baar ornament zuivere kunst (Byzan- /
 tijnsche mozaïken) en een schilderij (veel /
 van wat men kunst noemt !) decoratieve /
 kunst zijn. Evenwel is het zeer moeielijk ///

om met een zoò eenvoudig middel de /
 diepst beeldende uitdrukking te berei- /
 ken : niets is aan het toeval over te la- /
 ten, de meest exacte techniek wordt ge- /
 ëischt. In theorie zou een zuiver abstrac- /
 te beelding gemakkelijk te reproduceeren /
 zijn, maar de praktijk leert hoe moeie- /
 lijk het is. In theorie zou een mechani- /
 sche uitvoering gewenscht kunnen zijn, /
 maar de praktijk doet zien, dat dit al- /
 thans heden nog onmogelijk is. //

Door haar eenvoudige beeldingsmiddelen /
 kan de zuiver abstracte kunst de objecti- /
 viteit van het ornament, de zuiverheid /
 der geometrische constructie, de sponta- /
 niteit van het kind uitbeelden. Maar /
 om kunst te zijn moet het subjectieve /
 uit het objectieve spreken, het schijn- /
 baar mathematische vrij <- zijn>, de spon- /
 taneiteit; bewust <- zijn> tot uiting /
 gebracht zijn. //

<De → Onze> zuivere intuïtie, door lange cultuur /
 tot bewustheid gekomen, scheidt de zui- /
 ver abstracte kunst. Zij ontstaat niet /
 uit het intellect of <- [xxxx]> uit vaag intui- /
 tief gevoel, zelfs al poogt dit laatste /
 zich van het denken vrij te maken. //

De « beeldingswijze » der zuiver abstrac- /
 te kunst is het terrein der kunstnijver- /
 heid binnen gehaald de zuiver ab- ///

stracte kunst zelf liet welke toepassing /
 ook, niet toe. Integendeel neemt zij alles /
 in zich op : onze geheele materieele om- /
geving. <– Alle kunst is in haar> In haar /
 consequentie is zij de eenheid van alle /
 kunsten. Slechts aanvankelijk uit zij /
 zich afzonderlijk op de verschillende kunst- /
 terreinen. Zoo is het schilderij der zuiver /
 abstracte kunst een surrogaat voor de /
 kleurbeelding en de « statue » voor /
 volumebeelding in de komende architec- /
 tuur. //

Al meer wordt « kunst » reëel. Zich al /
 meer realiseerende wordt haar verschei- /
 ning geheel anders. Haar eigenlijke in- /
 houd daarentegen blijft niet alleen /
 maar komt tot directe uitdrukking : /
 onze geheele omgeving gaat evenwaardi- /
 ge verhouding tonen. //

Heeft de zuiver abstracte kunst een algemeene /
 techniek en vaste beeldingsmiddelen, het is /
 een reden <– [xxx]> voor velen om te meenen dat /
 <– de nieuwe> haar beelders elkaar navolgen. /
 Zoo wordt zij als universeele en collectie- /
 ve uiting tegen gegaan en tot een persoon- /
 lijke opvatting verlaagd. En toch heeft /
 men telkens als een kunstuiting veran- /
 derde voor dit probleem gestaan. /
 Wel laat de eenvoudigheid der beeldings- /
 Middelen der zuiver abstracte kunst in ///

schijn niet veel verschil toe en permit- /
 teert zij niet die eindeloze verwerking /
 waartoe de natuurlijke vorm en kleur /
 gevoerd heeft, maar er is ruimte voor /
 persoonlijkheid in zoover die in dezen /
 tijd nog geëischt wordt. De persoonlijke /
 uitdrukking van een artiest ⟨+ te verlangen⟩ is eigenlijk /
 een individuele opvatting. ⟨In [xxx] → Voor het⟩ /
 meer universeel begrip zal ⟨− in de toe- /
 komst⟩ zij, in de toekomst, niet meer van /
 belang zijn. Het pleit voor de zuiver /
 abstracte kunst als zij de persoonlijke /
 uitdrukking tegen staat. //
 Het gehele levensbeweeg gaat naar /
 het collectieve. Het cultuurleven geeft /
 ons een bewijs ⟨− [xxx]⟩ in de « mode » ⟨[xxx] → in⟩ /
 het ⟨maquillage → maquilleeren⟩ en in zooveel andere /
 uitingen der samenleving dat de per- /
 soonlijkheid gaande weg zich als ver- /
 liest in het geheel. //

De zuiver abstracte kunst is ⟨− rechtstreeks⟩ /
 gegroeid door cultuur rechtstreeks uit /
 het verfijnde wereldsche leven zelf : uit /
 de beschaving hoe onvolkomen deze /
 dan ook ⟨− zijn mogen⟩ moge zijn. Zij is /
 niet rechtstreeks het product van geï- /
 soleerd filosofisch of godsdienstig /
 denken of voelen, hoewel dit; onloochen- /
 baar van groot cultureel belang was. /
 Lange cultuur heeft ⟨den zin voor het ///

natuurlijke in het volle cultuurleven → in het volle cultuurleven den zin voor het natuurlijke) naar /
 achteren gedrongen zooals we kunnen zien /
 aan de mode der kleeding, aan het maquil- /
 leeren, enz. De dikwijls grillige mode in /
 kleeding toont tòch een voortgaande cul- /
 tuur, zich bewegende van het natuurlijk /
 ⟨+ naar⟩⟨- tot⟩ het abstracte. Ook is het bezitten van /
 tot op zekere hoogte geabstraheerde vorm- /
 kunst (Kubisme, Surrealisme, etc.) reeds /
 bij een gedeelte der elite « mode » geworden. //

De uitdrukking der mode heeft een diepen /
 Grond : mode is uitdrukking van cultuur. /
 Zeker is zij, evenals de verschillende beel- /
 dingswijzen der kunst, een « uiterlijkheid », /
 maar een uiterlijkheid, die den inhoud /
toont. //
 Van uit het terrein van het redelijk den- /
 ken is reeds ⟨+ ook⟩ in dezen tijd gezegd, dat de /
 inhoud gekend wordt juist door de uiterlijk- /
 heid. De kunst toont eveneens dat de /
beelding den inhoud vertolkt en al meer /
 dat de beeldingswijze en de beeldingsmidde- /
 len van het grootste gewicht zijn. //
 Zoo toont ⟨+ ook⟩ de kunst dat juist de uiter- /
 lijkheid van het hoogste belang is, in /
 leven zoowel als in kunst. //

Sept^{br.} 29

P. Mondrian ///